

klad, který se tu dává § 8 zák. č. 91/18, jest mylný, neboť § 7 jest zařazen do předpisů, upravujících práci přes čas, o práci noční, která je v § 8 zakázána, však neplatí. (Boh. A 8336, P. P. 48.)

§ 12.

30. Vrátný v průmyslovém podniku patří do skupiny zaměstnanců uvedených v § 12, odst. 2. (Váž. obč. 10274, P. P. 192.)

31. Zřízenec hlídací a zamykací společnosti pověřený službou v průmyslovém podni-

ku náleží do skupiny zaměstnanců, uvedených v § 12, odst. 2. (Váž. obč. 9893, P. P. 146.)

Washingtonská smlouva.

32. Ustanovení washingtonské smlouvy o osmihodinové pracovní době mají jen potud vnitrostátní platnost, pokud byla vtělena ve vnitrostátní zákonný předpis. Nestačí vyhlášení smlouvy ve Sbírce zákonů a nařízení. (Váž. obč. 9977, P. P. 135.)¹⁰⁾

(Pokračování.)

JUDr. Jiří Pleskot:

Přehled judikatury sociálně pojišťovací (zák. č. 221/24 ve zn. nov. č. 184/28).*)

I. Okruh pojištěnců.

A. Poměr služební a pracovní.

Zákon praví v § 2, že pojištění podléhá a pojištěn je, kdo »vykonává práce nebo služby na základě smluveného poměru pracovního, služebního neb učňovského (volonterského, praktikantského).

Zákon sám definici smluveného poměru služebního nepodává, nutno proto sáhnouti

*) Náplň každé normě dává teprve její užívání a provádění. V denní praxi ukazují se teprve účinky všech předpisů zákonných. Judikatura soudů, řešících konkrétní případy, je důležitým ukazovatelem této náplně. Ukazovatelem nejdůležitějším, neboť — ačkoliv nemá všeobecné závaznosti nežli pro konkrétní řešený případ — přece jen vytyčuje zásady, kterými se v budoucnu orgány rozhodující řídí. Je doplňkem ke každému zákonu, nezbytným pro toho, kdo častěji s příslušným zákonem přichází do styku. Chceme zde proto shrnouti nejdůležitější judikaturu, týkající se zákona o sociálním pojištění. Uvedena bude podle jednotlivých partií zákona, a to jen, pokud má význam pro pojištěnce samé. Zákon působí od 1. července 1926 a v celku bude shrnuta také jen judikatura tohoto zákona se týkající; jen na některých místech uvedena budou také starší rozhodnutí k zákonu o nemocenském pojištění, a to pokud mají ještě dnes platnost v důsledku stejného obsahu i znění zákona.

V úvahu padají zejména nálezy nejvyššího správního soudu (nss.), rozsudky nejvyššího soudu (ns.), vrchního pojišťovacího soudu (vps.) a konečně též pojišťovacích soudů (ps.) co soudů odvolacích, ačkoliv u posledních již zdaleka nebude té jednotnosti rozhodovací jako u soudů shora uvedených. U každého judikátu bude uvedeno pak číslo a datum jeho. Citace místa uveřejnění jest provedena ve zkratkách: Boh A (Sbírka nálezů nejvyššího správního soudu ve věcech administrativních), P. P. (»Pracovní právo« s udáním ročníku a stránky, od roč. IX. pak s udáním čísla rozhodnutí), Svép. (list pro sociálně pojišťovací zákonodárství »Svépomoc« s udáním ročníku a stránky, od roč. XXXVII. s udáním čísla rozhodnutí), Věst. ÚSP. (Věstník Ústřední sociální pojišťovny s udáním přílohy a čísla rozhodnutí.)

k předpisům soukromoprávním o smlouvě služební. Tato vzniká, zaváže-li se někdo na nějaký čas konati jinému služby. Podstatným znakem smlouvy služební, tedy i služebního poměru jest na straně zaměstnancově smluvní závazek konati služby a z toho vyplývající poměr podřízenosti a vázanosti na rozkazy zaměstnavatelovy (nss. ze 4. VI. 1929, č. 11.132, Boh. A. č. 8001, P. P. r. VIII., str. 75).

Vznik pojištění a povinnost přihlašovací nejsou připjaty již k pouhému faktu vykonávání prací nebo služeb, nýbrž práce anebo služby musí býti konány z určitého důvodu — právního titulu — kterým jest smluvený poměr pracovní, služební, neb učňovský (nss. 6. IX. 1930, č. 13.745/30).

Od obou stran, takový pracovní poměr uzavírajících, požaduje se souhlasný projev vůle, pozůstávající v tom, že jedna osoba — zaměstnanec — projevuje ochotu k jistým službám a druhá osoba — zaměstnavatel — tuto pohotovost přijímá a s ní disponuje, ať již souhlasný projev vůle se stal výslovně ústně či písemně, nebo mlčky činy konkludentními, zejména faktickým započítím práce bez odporu se strany zaměstnavatelovy, výplatou mzdy a pod. (nss. 13. XII. 1928, č. 20.750/27. Boh. A. č. 7632, P. P. roč. VIII., str. 38).

Aby poměr pracovní byl založen, jest třeba na straně dělníkově projevu jeho fyzické pohotovosti k vykonávání určité činnosti, a na straně zaměstnavatelově, že buďto sám nebo svým zástupcem onu pohotovost bere na vědomí, a to buď výslovně, anebo

¹⁰⁾ N. s. vyslovil sice v rozh. Váž. obč. 6127 a v rozhodnutích pozdějších, Váž. obč. 6920, 7981, názor, že washingtonská smlouva má v Československé republice platnost vnitrostátní. Avšak tento názor opustil právě cit. rozhodnutím a na opačném názoru setrval (srov. př. Váž. obč. 10317, P. P. 195).

(podle § 863 obč. zák.) mlčky. Pouhá faktická činnost dělníka v podniku bez vědomí a vůle, nebo dokonce proti vůli podnikatele nebo jeho zástupce nestačí, aby bylo založeno zaměstnání ve smyslu zákona (nss. z 22. VI. 1921, č. 8249. Boh. A. 901).

Na právní povaze nemění ničeho okolnost, že zaměstnanec pro chorobu snad nebyl způsobilým pracovat tak, jak se u dělníka zdravého předpokládá; rozhodnou jest jediné okolnost, že pracovní sílu — pokud tu byla — svému zaměstnavateli dal k dispozici a tento s ní disponoval (nss. 15. II. 1924, č. 2540. Boh. A. č. 3250).

Práce na zkoušku zakládá pojistnou povinnost právě tak, jako práce definitivní (nss. z 3. VI. 1924, č. 16.610/23, Boh. A. čís. 3687).

Úplata za konanou práci není nezbytným předpokladem pojistné povinnosti (nss. 10. IV. 1924, č. 6075, Boh. A. č. 3764).

Pojem smlouvý služební nevyžaduje, aby byla poskytována mzda, tím méně mzda v penězích (nss. 4. VI. 1929, č. 11.132. Boh. A. č. 8001, P. P. r. VIII., str. 75).

Pro posouzení pojistné povinnosti jest rozhodna jen skutečná vůle smluvních stran, nikoliv smlouva sjednaná pouze na oko (nss. 23. I. 1929, č. 982. Boh. A. č. 7704).

Nezbytným požadavkem platné smlouvy jest, aby obě strany byly schopny platného projevu vůle. Osoba, jež platného projevu vůle není schopna, nemůže sama uzavírat smlouvy, a to ani výslovně, ani skutky konkludentními. Jen její zákonný zástupce (opatrovník) může jejím jménem postupovat závazky smluvní (nss. 4. VI. 1929, čís. 11131, Boh. A. č. 8000).

Byl-li smlouven poměr učňovský, který podle § 2, odst. 1. zák. 221/1924 zakládá pojistnou povinnost, stačí již toto zjištění pro úsudek, že učeň podléhal nemocenskému pojištění, aniž na tom záleží, zda byl učeň přijat za plat čili nic a zda se tak stalo jen na dobu zkušební (nss. 20. II. 1930, čís. 2657/30, P. P. 26).

Učeň, který nevykonává práce a služby, nepodléhá pojištění, i když smlouva učební trvá (vps. 6. XI. 1930, Cpo 1908/30, Svép. 1931, s. 31).

Z okolnosti, že někdo byl zvolen za člena představenstva výrobního a hospodářského společenstva a že se mu dostává za výkon funkce odměny, nelze ještě usuzovat, že by byl zaměstnancem společenstva (nss. 20. X. 1930, č. 9354, Svép. 1931, čís. 5).

I cestující na provisi může býti v poměru služebním k firmě, pro kterou zprostředkuje obchody, je-li smluvně zavázán pro firmu pracovat tak, že se ocitá vůči ní v

poměru podřízenosti a vázanosti na její rozkazy. Avšak pak je pro řešení otázky existence služebního poměru nerozhodno, jakými měřítky je určena úplata, zda zprostředkuje obchody za pevný plat či za provisi z uzavřených obchodů (nss. 14. V. 1930, č. 5920/50, Svép. 1930, č. 14. P. P. 83).

Cestující na provisi, který podle smlouvy s firmou, pro kterou cestuje, nevzal na sebe závazků konati nějakou činnost a který není k této firmě v poměru podřízenosti a vázanosti na její rozkazy, není ve služebním poměru a nepodléhá pojištění (nss. 17. I. 1925, č. 821, Boh. A. č. 4330).

Samostatnosti jednatele není na úkor, zdůrazňuje-li smlouva jednatelská takové povinnosti agenta, které přináší již podle své povahy s sebou jeho poměr k firmě, již zastupuje, zejména vyslovuje-li možnost zrušení úmluvy, zanedbává-li se smluvní povinnost. Takováto smluvní ustanovení, pojmově přípustná, nezakládají však podřízenosti a vázanosti poměru služebního a nečiní ještě jednatele nesamostatným zaměstnancem firmy (nss. 7. III. 1928, čís. 5445, Boh. A. č. 7125).

Smluveným poměrem pracovním není, jsou-li poživatelé chudinské podpory domovskou obcí nuceni k výkonu určitých prací (vps. 11. I. 1930, cpo 1/30, Svép. 1930, č. 4. P. P. 65).

Kandidát advokacie, zaměstnaný v advokátní kanceláři, podléhá pojištění (nss. 6. IX. 1927, č. 18.645, Boh. A. č. 6698).

Pokojská, která za obstarávání úklidu v pokojích má kuchyni k volnému užívání, je v poměru pracovním a podléhá povinnému pojištění (vps. 17. XII. 1929, Cpo 307/29, Svép. 1930, č. 7, P. P. 36).

Rolníci, jejichž hlavním příjmem je výtežek rolnictví a kteří jen v zimním období, když v hospodářství je méně práce, zabývají se jinou prací, v daném případě po 4 týdny prací lesní, vykonávají ji jako zaměstnání vedlejší a nepodléhají pojištění (nss. z 10. II. 1931, č. 1991/31, Věst. Ú. S. P. (1931), příl. A, č. 70, P. P. 211).

B. Zaměstnání vedlejší a příležitostné.

Pojištění nepodléhá dle § 2. zák., kdo práce nebo služby vykonává jako zaměstnání vedlejší neb příležitostné.

Proti poměru pracovnímu pojistnou povinnost zakládajícímu klade zákon poměry tuto povinnost nezakládající, a to poměr, v kterém práce nebo služby jsou vykonávány jako vedlejší zaměstnání nebo příležitostné. Povinnost k pojištění založena jest tedy u osob, které v určitém podniku neb

hospodářství jsou nesamostatně zaměstnány způsobem, který jejich pracovní sílu ne-li výhradně, alespoň po způsobu výhradních zaměstnání z největší části zabírá, v kterém pracují pravidelně a trvale s úmyslem, aby jim tato práce byla normálním a trvalým zdrojem výživy, tedy jejich povoláním. Při tom nesejde na tom, jak poměr pracovní nebo služební podle úmluvy nebo podle zákona může být zrušen, neboť rozhodným jest toliko, zda tu takový poměr objektivně jest (nss. 20. X. 1930, č. 9354).

Za vedlejší uznává praxe a judikatura nss. zaměstnání tehdy, když srovnáno byví s jinou (samostatnou) činností nebo s životním postavením dotčené osoby s hlediska hospodářského a sociálního, jest povahy podradné. U osob zaměstnaných nesamostatně u různých zaměstnavatelů nutno arci při posuzování uvedeném přihlížeti k úhrnu

všech zaměstnání námezdních. Podle uvedených pojmových znaků vedlejšího zaměstnání není sama o sobě rozhodnou okolnost, jakou dobu denní, resp. jakou část denní pracovní doby zabírá práce námezdní. Hlavním zaměstnáním může býti i zaměstnání kratší denní dobu trvající, není-li proti němu zaměstnání nebo životní postavení, jež s hlediska sociálního a hospodářského převažuje. Nelze proto dáti za pravdu právnímu názoru, že hlavním zaměstnáním může býti jen výdělečná činnost, konaná na základě poměru pracovního (služebního) neb samostatně, neboť může jím býti také jiné nevýdělečné zaměstnání nebo životní postavení, které posuzováno jsouc s hlediska sociálního a hospodářského, převažují činnost výdělečnou, která má pak vzhledem k onomu zaměstnání zřejmě ráz činnosti jen podradné a podružné (nss. 2. XII. 1930, čís. 18.718/30, P. P. 199). (Pokračování.)

Z rozhodnutí ve věcech pracovních.

212.

I. Ministr soc. péče není sám bez dohody se zúčastněnými ministry kompetentní zamítnouti žádost za schválení kolektivní smlouvy podle § 7, al. 3 zák. o osmihodinné době pracovní č. 91/18. — II. Strany, které sjednaly kolektivní smlouvu, mají procesní nárok na to, aby o jejich žádosti o schválení této smlouvy podle zák. č. 91/18 bylo rozhodnuto kompetentním úřadem. Nález n. s. s. ze dne 28. ledna 1931, č. 1290 Boh A 9015.

Nař. rozhodnutím z 31. ledna 1929 odepřelo min. soc. péče schváliti podle § 7, al. 3 zák. č. 91/18 kolektivní smlouvu, uzavřenou mezi společenstvem hostinských a výčepníků v L. se strany jedné a pomocnickou hromadou tohoto společenstva se strany druhé ohledně přístupnosti práce přes čas ve smlouvě normované, a to jednak z toho důvodu, poněvadž veř. zájem toho nevyžaduje, aby v hostinských živnostech, o které jde, pracovní doba byla prodloužena, jednak proto, že živnosti hostinské, třeba jako jiné živnosti sloužily veřejnosti, přece nejsou takovými podniky, jaké má na zřeteli cit. ustanovení zákona.

Uvažuje o stížnosti společenstva do tohoto rozhodnutí podané, musil n. s. s. v prvé řadě zkoumati, zda žal. úřad byl kompetentní, aby sám vydal nař. rozhodnutí. Předpis § 7, bodu 3. zák. o 8hodinné době pracovní z 19. prosince 1918, č. 91 Sb., na jehož základě bylo nař. rozhodnutí vydáno, ustanovuje, že v podnicích veřejné potřebě určených může se prodloužiti pro některé skupiny zaměstnanců pravidelná doba pracovní, když zaměstnanec je sice třeba déle na místě služebním (v hotovosti), ale jeho skutečná práce nevyžaduje více než 6 hodin denně. Toto prodloužení připouští se však jen tehdy, když kolektivní smlouvy mezi zaměstnavateli a zaměstnanci o tom ujednané schválí min. soc. péče v dohodě s ministry zúčastněnými. Podle toho smí schválení kolektivní

smlouvy státi se jen úhrnným aktem min. soc. péče a ostatních zúčastněných ministrů, a není tedy min. soc. péče kompetentní, aby samo bez dohody se zúčastněnými ministry kolektivní smlouvy schvalovalo. Poněvadž zákon nemá jiného ustanovení, nutno míti za to, že nejen schválení smlouvy, ale vůbec veškeré rozhodování i podaných žádostech za schválení smluv podle § 7, bodu 3, smí se státi jen v dohodě se zúčastněnými ministerstvy a že tedy zejména i zamítnutí těchto žádostí má předcházeti dohoda s oněmi min., která podle své působnosti povolána jsou o žádosti spolurozhodovati.

Z uvedeného je patrné, že min. soc. péče nebylo kompetentní, aby samo z vlastní své pravomoci bez dohody se zúčastněnými ministerstvy žádost zamítlo, a že, učinilo-li tak přec, je rozhodnutí jeho nezákonným.

Mohl by ovšem býti spor o to, zda společenstvo má vůbec nějaký materiální nárok na kladné vyřešení své žádosti a zda vzhledem k ustanovení § 2 zák. o s. s. mohlo by vůbec brániti se před n. s. s. proti zamítnutí své žádosti, kdyby veškerými kompetentními úřady bylo záporně o ní rozhodnuto; leč k řešení této otázky nelze tentokrát přistoupiti, neboť tolik je jisto, že společenstvu, které sjednalo kolektivní smlouvu, nemůže býti upřen procesní nárok na to, aby o jeho žádosti za schválení této smlouvy bylo kompetentními úřady rozhodnuto.

213.

Rozlišující znaky mezi smlouvou služební a smlouvou o dílo. Rozh. nejv. soudu ze dne 19. prosince 1930, R II 439/30. Váž. obč. 10402.

Podle § 1151 obč. zák. vznikne služební smlouva, je-li někdo povinen jinému konati po určitou dobu službu, kdežto smlouva o dílo vznikne, převezme-li někdo závazek zhotoviti nějaké dílo. V onom případě jde o mzdu za konání